

*Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2026. № 3.
ISSN 2307-2105*

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.3.101>

УДК: 338.43:005.35

Н. М. Бабко,

к. е. н., доц., доцент кафедри економіки, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу,

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7620-9500>

**ФОРМУВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
АГРОБІЗНЕСУ НА ЗАСАДАХ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ**

N. Babko,

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of
Economics, Hospitality and Tourism Business,*

Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University

**BUILDING THE COMPETITIVE POTENTIAL OF AGRIBUSINESS
BASED ON SOCIAL RESPONSIBILITY AND SUSTAINABLE
DEVELOPMENT**

У статті досліджено теоретичні та прикладні аспекти формування потенціалу конкурентоспроможності агробізнесу на засадах соціальної відповідальності та сталого розвитку. Обґрунтовано актуальність інтеграції соціальних, економічних та екологічних складових у систему управління аграрними підприємствами в умовах сучасних трансформацій економіки та зростання вимог до відповідальної поведінки бізнесу. Узагальнено наукові підходи до трактування сутності соціальної відповідальності та концепції сталого розвитку у діяльності підприємств аграрного сектору. Визначено роль соціально відповідальної діяльності у формуванні конкурентних переваг аграрних підприємств, підвищенні їх економічної ефективності та зміцненні взаємодії із зацікавленими сторонами.

Доведено, що впровадження принципів соціальної відповідальності сприяє зміцненню репутації підприємств, розширенню доступу до інвестиційних ресурсів, підвищенню інноваційної активності та формуванню довгострокових конкурентних переваг агробізнесу. Систематизовано основні складові сталого розвитку аграрних підприємств, які охоплюють економічні, соціальні та екологічні аспекти їх функціонування. Запропоновано ключові напрями формування потенціалу конкурентоспроможності агробізнесу, серед яких інтеграція стратегії сталого розвитку у діяльність підприємств, впровадження екологічно орієнтованих технологій, підтримка соціальної інфраструктури сільських територій, розвиток людського капіталу та удосконалення механізмів взаємодії з місцевими громадами.

Обґрунтовано, що комплексна реалізація принципів соціальної відповідальності та сталого розвитку сприятиме підвищенню економічної ефективності аграрних підприємств, зміцненню їх конкурентних позицій на внутрішніх і зовнішніх ринках, а також забезпеченню сталого розвитку сільських територій.

The article examines the theoretical and applied aspects of building the competitive potential of agribusiness based on social responsibility and sustainable development. It substantiates the relevance of integrating social, economic, and environmental components into the management system of agricultural enterprises in the context of modern economic transformations and growing demands for responsible business behavior. Scientific approaches to interpreting the essence of social responsibility and the concept of sustainable development in the activities of enterprises in the agricultural sector are summarized. The role of socially responsible activities in forming the competitive advantages of agricultural enterprises, increasing their economic efficiency, and strengthening interaction with stakeholders is determined.

It has been proven that the implementation of social responsibility principles contributes to strengthening the reputation of enterprises, expanding access to investment resources, increasing innovation activity, and forming long-term competitive advantages for agribusiness. The main components of sustainable development of agricultural enterprises, covering the economic, social, and environmental aspects of their functioning, have been systematized. Key areas for building the competitive potential of agribusiness are proposed, including the integration of sustainable development strategies into business activities, the introduction of environmentally friendly technologies, support for social infrastructure in rural areas, the development of human capital, and the improvement of mechanisms for interaction with local communities.

It is argued that the comprehensive implementation of the principles of social responsibility and sustainable development will contribute to increasing the economic efficiency of agricultural enterprises, strengthening their competitive positions in domestic and foreign markets, and ensuring the sustainable development of rural areas. At the same time, the integration of socially responsible practices into the strategic management system of agribusiness creates the preconditions for the formation of sustainable competitive advantages and increased investment attractiveness of the agricultural sector.

Ключові слова: агробізнес, соціальна відповідальність, сталий розвиток, конкурентоспроможність, потенціал підприємства, аграрні підприємства.

Keywords: *agribusiness, social responsibility, sustainable development, competitiveness, enterprise potential, agricultural enterprises.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

У сучасних умовах трансформації економічних систем, посилення глобальної конкуренції та зростання вимог до соціально відповідальної поведінки бізнесу особливої актуальності набуває проблема формування потенціалу конкурентоспроможності підприємств агробізнесу. Аграрний сектор відіграє стратегічну роль у забезпеченні продовольчої безпеки, розвитку національної економіки та стабільності соціально-економічного середовища, що зумовлює необхідність пошуку ефективних механізмів підвищення його результативності та стійкості до зовнішніх викликів. У цих умовах традиційні підходи до забезпечення конкурентних переваг аграрних підприємств поступово трансформуються, доповнюючись принципами соціальної відповідальності та сталого розвитку.

Сучасна концепція розвитку агробізнесу передбачає не лише досягнення економічної ефективності, а й формування збалансованої моделі господарювання, що враховує соціальні, екологічні та інституційні аспекти діяльності. Соціальна відповідальність аграрних підприємств проявляється у забезпеченні гідних умов праці, підтримці місцевих громад, раціональному використанні природних ресурсів та дотриманні принципів екологічної безпеки. Водночас реалізація принципів сталого розвитку сприяє підвищенню ефективності використання виробничих ресурсів, формуванню довгострокових конкурентних переваг та зміцненню позицій аграрних підприємств на внутрішніх і зовнішніх ринках.

Незважаючи на значну увагу науковців до проблем конкурентоспроможності аграрного сектору, у науковому дискурсі

залишається недостатньо дослідженим питання інтеграції соціальної відповідальності та принципів сталого розвитку у систему формування потенціалу конкурентоспроможності агробізнесу. Наявні підходи здебільшого зосереджуються на економічних або виробничих аспектах розвитку підприємств, тоді як соціально-екологічна складова часто розглядається фрагментарно. У зв'язку з цим виникає потреба у комплексному науковому обґрунтуванні підходів до формування потенціалу конкурентоспроможності агробізнесу з урахуванням соціальної відповідальності та вимог сталого розвитку.

Практична значущість дослідження полягає у необхідності розроблення ефективних управлінських рішень, спрямованих на підвищення конкурентних позицій аграрних підприємств, забезпечення їх довгострокової економічної стійкості та гармонізацію взаємодії бізнесу з суспільством і навколишнім середовищем. Це, у свою чергу, сприятиме формуванню сучасної моделі розвитку агробізнесу, орієнтованої на інноваційність, соціальну відповідальність та збалансоване використання ресурсного потенціалу.

Отже, актуальність дослідження зумовлена необхідністю теоретичного обґрунтування та практичного визначення напрямів формування потенціалу конкурентоспроможності агробізнесу на засадах соціальної відповідальності та сталого розвитку, що відповідає сучасним вимогам трансформації економічних систем і забезпечення довгострокового розвитку аграрного сектору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика формування потенціалу конкурентоспроможності агробізнесу на засадах соціальної відповідальності та сталого розвитку активно досліджується у вітчизняній економічній науці. Значна увага науковців приділяється питанням розвитку аграрного сектору, підвищення ефективності діяльності підприємств агробізнесу, формування їх конкурентних переваг, а також інтеграції

принципів соціальної відповідальності та сталого розвитку у систему управління підприємствами.

Так, І. А. Білоткач вважає, що корпоративна соціальна відповідальність є важливим інструментом підвищення конкурентоспроможності підприємств органічного агробізнесу, оскільки сприяє зміцненню довіри споживачів, розвитку партнерських відносин та формуванню позитивної репутації підприємства на ринку [1, с. 96]. Н. В. Бондарчук, Л. М. Васільєва та А. В. Мінковська зазначають, що стратегічне управління інноваційним розвитком аграрних підприємств є ключовим чинником забезпечення їх фінансово-економічної безпеки та довгострокової конкурентоспроможності в умовах нестабільного економічного середовища [2, с. 38]. Я. М. Гадзало та Ю.Я. Лузан підкреслюють, що розвиток аграрного сектору України в умовах євроінтеграційних процесів потребує підвищення ефективності функціонування аграрних підприємств, удосконалення інституційного середовища та формування сучасних механізмів управління агробізнесом [3, с. 8].

Дослідники Г. Запша, І. Петрів та В. Шевченко акцентують увагу на тому, що державна аграрна політика має відігравати важливу роль у формуванні соціальної відповідальності аграрного бізнесу, сприяючи інституціоналізації відповідних принципів у системі управління підприємствами аграрної сфери [4, с. 95]. О. Ковбаса вважає, що стратегічний розвиток аграрного підприємництва базується на поєднанні економічних, інноваційних та управлінських компонентів, які визначають можливості формування конкурентних переваг аграрних підприємств у сучасних умовах господарювання [5]. І. Макалюк, Т. Кашпуренко та М. Баранніков зазначають, що в умовах воєнного стану підприємства аграрного сектору стикаються з новими викликами, пов'язаними з фінансовими ризиками, обмеженістю інвестиційних ресурсів та порушенням логістичних зв'язків, що потребує пошуку ефективних механізмів забезпечення їх стійкості та конкурентоспроможності [6].

Дослідник В. Мамчур підкреслює, що розвиток аграрного підприємництва в Україні характеризується зростанням ролі інновацій, підвищенням вимог до ефективності використання ресурсів та необхідністю адаптації підприємств до нових економічних умов [7, с. 47]. І. М. Сабій зазначає, що формування моделі аграрного устрою України має базуватися на принципах сталого розвитку, які передбачають гармонізацію економічних, соціальних та екологічних аспектів розвитку сільських територій [8, с. 84]. І. Свиноус та О. Никоненко вважають, що інституційне середовище відіграє важливу роль у забезпеченні конкурентоспроможності підприємств, оскільки визначає умови функціонування бізнесу та можливості формування ефективних управлінських механізмів розвитку [9, с. 189]. Ю. В. Солоненко та П. І. Панасюк підкреслюють, що державна підтримка підприємництва в умовах воєнного стану є важливим чинником забезпечення стабільності функціонування підприємств та створення передумов для їх подальшого розвитку [10, с. 193].

Водночас аналіз наукових праць свідчить, що питання формування потенціалу конкурентоспроможності агробізнесу на засадах соціальної відповідальності та сталого розвитку потребує подальшого поглибленого дослідження, зокрема у контексті інтеграції соціально-економічних, інституційних та екологічних чинників розвитку аграрних підприємств. Це зумовлює необхідність комплексного дослідження зазначеної проблематики та обґрунтування ефективних підходів до формування потенціалу конкурентоспроможності агробізнесу в сучасних умовах.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування теоретичних засад та визначення напрямів формування потенціалу конкурентоспроможності агробізнесу на засадах соціальної відповідальності та сталого розвитку.

Для досягнення поставленої мети у статті передбачено вирішення таких завдань: узагальнити теоретичні підходи до трактування сутності соціальної відповідальності та сталого розвитку у діяльності підприємств агробізнесу;

визначити роль соціально відповідальної діяльності у формуванні потенціалу конкурентоспроможності аграрних підприємств; дослідити взаємозв'язок між принципами сталого розвитку та підвищенням ефективності функціонування агробізнесу; окреслити основні напрями формування потенціалу конкурентоспроможності агробізнесу з урахуванням соціально-економічних та екологічних аспектів розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних економічних умовах успішне функціонування аграрного бізнесу потребує не лише традиційних економічних важелів, а й урахування соціальних та екологічних факторів розвитку. Соціальна відповідальність бізнесу розглядається як один із інструментів досягнення сталого розвитку галузі та підвищення її конкурентоспроможності. Згідно з поширеним визначенням сталого розвитку, він означає «задоволення потреб сьогодення без шкоди для можливостей майбутніх поколінь задовольняти свої потреби» [8, с. 83]. Концепція сталого розвитку охоплює три основні складові – економічну, соціальну та екологічну, що впливають на розвиток аграрного сектору. Соціальна відповідальність бізнесу водночас передбачає добровільний внесок компанії у розвиток суспільства у соціальній, економічній та екологічній сферах, що виходить за межі мінімальних правових зобов'язань.

Питання соціальної відповідальності агробізнесу стає особливо актуальним з огляду на роль аграрного сектору у забезпеченні продовольчої безпеки та розвитку сільських територій. Деякі науковці визначають концепцію соціальної відповідальності агропідприємств через призму взаємодії з місцевими громадами і екологічними стандартами. Наприклад, В. Мамчур зазначає, що соціальна відповідальність аграрних підприємств – це процес реалізації добровільно прийнятих зобов'язань із задоволення соціальних потреб як працівників, так і партнерів та інших учасників суспільства [7, с. 48-49]. Водночас більшість дослідників підкреслюють, що соціальна відповідальність підприємства має бути підґрунтям політики

сталого розвитку як бізнес-організації, дозволяючи забезпечити соціально-економічну гармонію та екологічну стійкість довкілля [4; 8].

В літературі виокремлюють декілька основних підходів до трактування соціальної відповідальності підприємства. По-перше, її розглядають як добровільне розширення соціальних зобов'язань фірми щодо зацікавлених сторін (співробітників, громади, клієнтів), яке виходить за межі законодавчих вимог. Згідно з В. Мамчур, «соціальна відповідальність бізнесу – це добровільний внесок бізнесу в розвиток суспільства у соціальній, економічній і екологічній сферах» [7, с. 50]. Така позиція відповідає класичним концепціям, згідно з якими соціальна відповідальність є проактивною стратегією підприємства, що об'єднує фінансові, людські та природні ресурси для досягнення суспільного блага.

За О. Ковбасою, «концептуальні положення соціальної відповідальності визначено як комплексне поняття, яке відображає фундаментальні цінності суспільства» [5]. При цьому система соціальної відповідальності в економіці сприймається як соціальне благо, інститут узгодження інтересів держави, бізнесу й громади, механізм соціального контролю за дотриманням цивілізованих норм.

Концепція сталого розвитку аграрних підприємств передбачає інтеграцію економічних, соціальних та екологічних факторів у процес прийняття рішень. З одного боку, підприємство повинно забезпечувати економічну ефективність (прибутковість, інноваційність), з іншого – підтримувати розвиток громади та збереження довкілля. Наприклад, І.М. Сабій визначає сталий розвиток сільської місцевості як «стабільний розвиток сільського співтовариства, що забезпечує виконання ним народногосподарських функцій (виробництво продовольства та інших товарів і послуг), розширене відтворення населення та зростання якості життя населення, а також підтримання екологічної рівноваги в біосфері» [8, с. 85]. У сукупності з такими цілями соціальна відповідальність стає ключовим механізмом досягнення балансованого розвитку агросектора.

Теоретично соціальну відповідальність пов'язують із різними підходами управління бізнесом: від корпоративної соціальної відповідальності до концепції тріади сталого розвитку та частини екологічного та суспільного управління. У практиці багато агрокомпаній адаптують міжнародні стандарти, наприклад, ISO 26000, і впроваджують принципи «зеленого» виробництва. Основні складові сталого розвитку у контексті агробізнесу узагальнено у таблиці 1.

Таблиця 1. Основні складові концепції сталого розвитку агробізнесу

Складова сталого розвитку	Значення для агробізнесу	Приклад
Економічна	Забезпечення ефективності виробництва та прибутковості, інновації, конкурентні переваги.	Інвестиції в інноваційні технології землеробства, оптимізація виробничих процесів, освоєння нових ринків збуту.
Соціальна	Поліпшення соціально-економічного стану працівників та громад, розвиток інфраструктури.	Програми підвищення кваліфікації персоналу, підтримка місцевих освітніх і медичних установ, створення робочих місць в регіоні.
Екологічна	Збереження природних ресурсів, мінімізація шкідливого впливу виробництва, дотримання екологічних стандартів.	Впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій, переробка відходів, сертифікація органічного виробництва, проекти з охорони довкілля (наприклад, заліснення, охорона водних ресурсів).

Джерело: складено автором за [5; 7; 8]

Дана багатofакторна концепція сталого розвитку враховує, що соціально відповідальний аграрний бізнес вкладатиме ресурси не лише в кінцевий фінансовий результат, а й у розвиток людського та природного капіталу. Близькі за значенням ідеї висловлюють й інші автори: у загальному вигляді соціально відповідальна поведінка бізнесу розглядається як «особлива ознака нормального функціонування суспільних відносин та умова стійкої динаміки розвитку країни» [1; 3]. Таким чином, теоретичні підходи вказують на соціальну відповідальність агробізнесу як комплексну стратегію взаємодії з суспільством, що забезпечує виконання економічних та

соціальних функцій (доходи та зайнятість), а також охорону навколишнього середовища.

Інтеграція принципів соціальної відповідальності в діяльність аграрних підприємств позитивно впливає на їх конкурентні можливості. По-перше, соціальна відповідальність сприяє формуванню стійкої репутації і довіри серед зацікавлених сторін (інвесторів, споживачів, громади), що є важливою передумовою лояльності клієнтів та партнерів. Як доводить І. А. Білоткач, соціально відповідальні аграрні підприємства демонструють більшу стійкість до ринкових коливань та зовнішніх викликів, що забезпечує їхню довгострокову конкурентоздатність. У цьому зв'язку він відзначає, що впровадження екологічних практик (наприклад, менших викидів, раціонального використання ґрунтів і води) підвищує екологічну стійкість виробництва, а інновації й оптимізація процесів збільшують економічну ефективність агробізнесу [1, с. 97-99].

По-друге, соціальна відповідальність підвищує конкурентоспроможність через залучення інвестицій та ресурсів. Підприємства з високим рівнем соціальної відповідальності частіше мають доступ до «зеленого» фінансування, підтримки грантових програм та державних субсидій, а також стають більш привабливими для іноземних інвесторів. Зокрема, Г. Запша, І. Петрів та В. Шевченко наголошують, що лише комплексний підхід до соціальної відповідальності сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємств та зміцненню довіри зацікавлених сторін [4, с. 95-98]. Такий підхід полягає у зосередженні заходів не лише на прибутку, а й на соціальному розвитку громад, благодійності, корпоративній етиці, що за необхідності обумовлюються політикою сталого розвитку.

По-третє, впровадження стандартів соціальної відповідальності (наприклад, екологічних, соціальних та управлінських критеріїв) сприяє виходу на зовнішні ринки. Агропідприємства, які відповідають міжнародним екологічним та соціальним стандартам, мають кращий доступ до ринків ЄС та інших регіонів, що дедалі більше віддають перевагу «зеленим» і етично

виробленим продуктам. Крім того, розвиток інституційних механізмів (державне регулювання, підтримка кластерів, покращення інфраструктури) у контексті соціальної відповідальності формує сприятливе середовище для агропідприємств. Як відзначає І. М. Сабій, державна аграрна політика повинна стимулювати інституціалізацію принципів соціальної відповідальності у системі управління агробізнесом, що покращує інституційне середовище конкурентоспроможності [8, с. 84-85].

Отже, основними шляхами впливу соціальної відповідальності на конкурентоспроможність агробізнесу є:

1. Покращення іміджу і лояльності – проекти корпоративної соціальної відповідальності (підтримка місцевих громад, чесна зарплатна політика, прозорість діяльності) формують позитивний бренд підприємства, що підвищує привабливість продукції для споживачів та партнерів.

2. Оптимізація ресурсів – екологічно спрямовані практики (енергозбереження, мінімізація відходів) зменшують операційні витрати, покращуючи економічну ефективність виробництва.

3. Інноваційний розвиток – інвестиції в екологічні технології та інновації (наприклад, точне землеробство, переробка вторинних ресурсів) відкривають нові ринкові ніші та дозволяють здобути конкурентні переваги.

4. Формування та розвиток соціального капіталу – підвищення компетенцій персоналу, соціальні програми для громад стимулюють підйом продуктивності праці та стабільність робочої сили, що безпосередньо впливає на конкурентоспроможність.

5. Доступ до фінансових ресурсів – використання механізмів «зеленого» фінансування (наприклад, «зелені» облігації) та державних субсидій для соціально-екологічних проєктів забезпечує додаткові джерела фінансування.

Узагальнення теоретичних підходів та результатів дослідження створює підґрунтя для розроблення практичних рекомендацій, орієнтованих на інтеграцію економічних, соціальних та екологічних аспектів діяльності. З урахуванням цього доцільно виокремити ключові напрями формування

потенціалу конкурентоспроможності аграрних підприємств на принципах соціальної відповідальності:

1. Інтеграція стратегії сталого розвитку: розробка та впровадження на аграрних підприємствах стратегії, що включає Цілі сталого розвитку ООН та національні стратегічні документи; забезпечення моніторингу виконання соціальних і екологічних ініціатив (наприклад, щорічні звіти про сталий розвиток) для підвищення прозорості та довіри.

2. Інвестиції в екологічні технології: впровадження ресурсо- та енергоефективних практик (системи зрошення, біоенергетика, переробка відходів) для зменшення собівартості продукції та дотримання екологічних стандартів. Це дозволить знизити негативний вплив на довкілля і вийти на ринки з високими екологічними вимогами.

3. Підтримка соціальної інфраструктури: фінансування розвитку місцевих громад (будівництво шкіл, лікарень, дитячих садків) та створення соціальних програм (навчання, медичні огляди для працівників і місцевих жителів). З одного боку, це поліпшить якість життя населення і збільшить трудову мотивацію, з іншого – підвищить лояльність громади та стабілізує регіон.

4. Розвиток персоналу: запровадження системи професійного навчання, підвищення кваліфікації та безпеки праці. Соціально-орієнтована кадрова політика (справедлива оплата праці, корпоративне страхування) сприятиме зростанню продуктивності та зменшенню плинності кадрів.

5. Створення партнерств: розвиток співпраці з місцевою владою, неурядовими організаціями та науковими установами для спільного вирішення соціально-економічних проблем регіону. Наприклад, агропідприємство може долучатися до програм розвитку місцевої інфраструктури або консолідувати ресурси з іншими підприємствами в рамках кластерів.

6. Комунікація та звітність: забезпечення відкритого діалогу з громадою та споживачами (через соціальні мережі, прес-релізи, публічні звіти).

Регулярна звітність за екологічними, соціальними та управлінськими критеріями діяльності підприємства (ESG-звітність) збільшує прозорість діяльності та привабливість для інвесторів.

7. Створення мотиваційних механізмів: запровадження внутрішніх стимулів для ініціатив із соціальної відповідальності (відзначення працівників, бонуси за участь у соціальних проєктах). Заохочення корпоративної культури, яка цінує співробітників і громаду, прямо впливає на конкурентоспроможність через підвищену інноваційність і відповідальність.

У таблиці 2 узагальнено ключові напрями та очікувані результати від впровадження заходів соціальної відповідальності в агробізнесі.

Таблиця 2. Напрями соціальної відповідальності агробізнесу та їхній внесок у конкурентоспроможність підприємств

Категорія заходів	Приклади заходів соціальної відповідальності	Очікуваний ефект для конкурентоспроможності
Економічні стратегії	Інвестиції в технології точного землеробства, сертифікацію продукції (наприклад, органічний сертифікат), модернізацію обладнання.	Зниження витрат виробництва, підвищення якості та цінності продукції, вихід на нові ринки збуту.
Соціальні ініціативи	Запровадження програм соціальної підтримки працівників (медичне страхування, підвищення кваліфікації), розвиток соціальної інфраструктури регіону (школи, лікарні), благодійність.	Покращення іміджу компанії, залучення кваліфікованих кадрів, зростання лояльності місцевого населення, зменшення соціальних ризиків.
Екологічні заходи	Використання відновлюваної енергії (сонячні панелі, біогазові установки), системи очищення стічних вод, збереження ґрунтів (безорні технології), програми із заліснення.	Забезпечення стійкості ресурсної бази, зниження екологічних штрафів, відкриття доступу до «зелених» фінансових інструментів та експортних ринків.
Інституційні заходи	Впровадження стандартів управління (ISO 9001, ISO 14001, ISO 26000 тощо), участь у державних та регіональних програмах розвитку, дотримання ESG-звітності.	Підвищення довіри інвесторів і партнерів, полегшення доступу до фінансування, згуртування учасників аграрного ринку в спільні проєкти.

Джерело: складено автором

Впровадження запропонованих рекомендацій сприятиме посиленню як економічної, так і соціально-екологічної складових конкурентоспроможності аграрних підприємств. Соціальна відповідальність бізнесу виступає важливим інструментом підвищення економічної ефективності агробізнесу та формування його довгострокових конкурентних переваг. Водночас комплексний підхід до реалізації принципів соціальної відповідальності створює передумови для сталого розвитку регіонів, оскільки сприяє зміцненню довіри між підприємствами та зацікавленими сторонами. Отже, інтеграція соціальних, екологічних та економічних заходів забезпечує формування стійкого потенціалу конкурентоспроможності агробізнесу.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. У результаті проведеного дослідження встановлено, що формування потенціалу конкурентоспроможності агробізнесу в сучасних умовах має ґрунтуватися на інтеграції економічних, соціальних та екологічних складових розвитку. Доведено, що соціальна відповідальність виступає важливим інструментом підвищення ефективності діяльності аграрних підприємств, сприяє зміцненню їхньої репутації, підвищенню рівня довіри з боку споживачів, інвесторів і місцевих громад, а також створює передумови для формування довгострокових конкурентних переваг. У статті узагальнено теоретичні підходи до трактування соціальної відповідальності та сталого розвитку у діяльності аграрних підприємств, визначено їхню роль у забезпеченні стійкості функціонування агробізнесу та окреслено основні напрями формування потенціалу конкурентоспроможності на засадах соціально відповідальної діяльності. Запропоновано комплекс заходів, спрямованих на інтеграцію принципів сталого розвитку у практику управління аграрними підприємствами, що передбачає впровадження інноваційних технологій, підтримку соціальної інфраструктури, розвиток людського капіталу, удосконалення інституційних механізмів взаємодії бізнесу та громади, а також забезпечення прозорості та відповідальності у господарській діяльності.

Перспективи подальших наукових розвідок у даному напрямі доцільно пов'язувати з розробленням методичних підходів до оцінювання впливу соціальної відповідальності на рівень конкурентоспроможності аграрних підприємств, формуванням системи індикаторів ефективності соціально відповідальної діяльності агробізнесу, а також дослідженням механізмів державної та інституційної підтримки впровадження принципів сталого розвитку у діяльність підприємств аграрного сектору. Особливої уваги потребує аналіз практичного досвіду інтеграції соціально-екологічних стандартів у систему стратегічного управління аграрними підприємствами в умовах трансформаційних економічних процесів.

Література

1. Білоткач І.А. Корпоративна соціальна відповідальність органічного агробізнесу як чинник його конкурентоспроможності в умовах воєнного стану. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. №11. С. 95-101.
2. Бондарчук Н.В., Васільєва Л.М., Міньковська А.В. Стратегічне управління інноваційним розвитком аграрного підприємства для забезпечення його фінансово-економічної безпеки. *Підприємництво та інновації*. 2022. № 23. С. 37-41.
3. Гадзало Я.М., Лузан Ю.Я. Розвиток аграрного сектору економіки України в умовах євроінтеграції. *Економіка АПК*. 2021. №8. С. 6-17.
4. Запша Г., Петрів І., Шевченко В. Державна аграрна політика та інституціоналізація соціальної відповідальності в управлінні аграрним бізнесом. *Сталий розвиток економіки*. 2025. №5(56). С. 93-100.
5. Ковбаса О. Компоненти стратегічного розвитку аграрного підприємництва в Україні. *Економіка та суспільство*. 2024. №67.
6. Макалюк І., Кашпуренко Т., Баранніков М. Становище підприємств аграрного сектору України в умовах війни: фінансово-інвестиційні аспекти. *Економіка та суспільство*. 2023. №49.

7. Мамчур В. Тенденції та перспективи розвитку аграрного підприємництва в Україні. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2021. Вип. 1 (24). С. 45-53.

8. Сабій І.М. Вибір моделі аграрного устрою України як основи всебічного сталого сільського розвитку. *Економіка АПК*. 2021. № 9. С. 82-90.

9. Свиноус І., Никоненко О. Інституційне середовище як фактор забезпечення конкурентоспроможності підприємств. *Development Service Industry Management*. 2025. №4. С. 187-194.

10. Солоненко Ю.В., Панасюк П.І. Державна підтримка та стимулювання бізнесу України в умовах війни. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 82(3). С. 190-200.

References

1. Bilotkach, I.A. (2025), “Corporate social responsibility of organic agribusiness as a factor of its competitiveness under martial law”, *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 11, pp. 95–101.

2. Bondarchuk, N. Vasilieva, L. and Minkovskaya. A. (2022), “Strategic management of innovative development of an agricultural enterprise to ensure its financial and economic security”, *Pidpryyemnytstvo ta innovatsiyi*, vol. 23, pp. 37-41.

3. Hadzalo, Ya.M. and Luzan, Yu.Ya. (2021), “Development of the agricultural sector of the economy of Ukraine in the conditions of European integration”, *Ekonomika APK*, vol. 8, pp. 6-17.

4. Zapsha, H., Petriv, I. and Shevchenko, V. (2025), “State agrarian policy and institutionalization of social responsibility in the management of agrarian business”, *Stalyj rozvytok ekonomiky*, vol. 5 (56), pp. 93-100.

5. Kovbasa, O.M. (2024), “Components of strategic development of agrarian entrepreneurship in Ukraine”, *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 67.

6. Makalyuk, I., Kashpurenko, T. and Barannikov, M. (2023), “The situation of agricultural enterprises in Ukraine during wartime: financial and investment aspects”, *Economy and Society*, vol. (49).

7. Mamchur, V. (2021), “Trends and prospects for the development of agrarian entrepreneurship in Ukraine”, *Sotsial'no-ekonomichni problemy i derzhava*, vol. 1 (24), pp. 45-53.

8. Sabij, I.M. (2021), “Choosing a model of agrarian structure of Ukraine as the basis for comprehensive sustainable rural development”, *Ekonomika APK*, vol. 9, pp. 82-90.

9. Svnynous, I. and Nykonenko, O. (2025), “Institutional environment as a factor in ensuring the competitiveness of enterprises”, *Development Service Industry Management*, vol. 4, pp. 187-194.

10. Solonenko, Yu. V. and Panasiuk, P. I. (2023), “State support and incentives for business in Ukraine during wartime”, *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, vol. 82(3)), pp. 190-200.

Отримано редакцією журналу / Received: 12.03.26

Прорецензовано / Revised: 17.03.26

Схвалено до друку / Accepted: 20.03.26